

Oslo, den 18. oktober 2022

SAFO – INNSPILL STATSBUDEJETTET 2023 – UTDANNINGS- OG FORSKNINGSKOMITEEN

SAFOs visjon er full deltakelse og likestilling for funksjonshemmede og at funksjonshemmedes menneskerettigheter realiseres i Norge. Vårt hovedkrav er at CRPD – Funksjonshemmedekonvensjonen skal inkorporeres i Menneskerettsloven.

I dagens samfunn finner vi fremdeles holdninger som innebærer at funksjonshemmede er annerledes enn andre, har «spesielle behov» og passer best i sammen med «sine egne». Vi ser det på mange områder. Funksjonshemmede plasseres i institusjonslignende boliger og også skolene er nedslagsfelt for segregering og ekskludering. De samles på egne rom, i egne bygg eller egne skoler med argument om at det er det beste – der får elevene det beste tilbudet.

Arbeidslinja ble et uttalt mål på nitti-tallet. Den har hatt mange former og varierende verktøy. For SAFO er det imidlertid en gåte hvordan noen tror at morgendagens arbeidsgivere i dagens skole, skal fokusere på inkludering av funksjonshemmede i arbeid, når dette ikke var praksis i den skolen de gikk i. Og hvordan kan funksjonshemmede se på seg selv som ressurs i et ordinært arbeidsmarked, når de var utenfor ordinær undervisning og ordinært klassefelleskap i oppveksten.

Kommunal praksis med forsterkede skoler/ klasser/ enheter innebærer segregering - ikke inkludering.

Funksjonshemmedekonvensjonens artikkel 24 slår fast at partene skal «sikre et inkluderende utdanningssystem på alle nivåer». Også i bærekraftsmål 4 er inkluderende utdanning i fokus, og pkt. 4.5 slår fast at lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning også gjelder funksjonshemmede.

CRPD-komiteen har utdypet hva som kjennetegner ekskludering, segregering, integrering og inkludering. Det pekes blant annet på at det er **segregering** når undervisningen av funksjonshemmede elever og studenter finner sted i egne lokaler som er utformet eller brukt med sikte på å ta imot mennesker med en eller flere funksjonsnedsettelse, atskilt fra andre uten funksjonsnedsettelse. Det påpekes også at **for å sikre inkludering** må hele systemet, med innhold, undervisningsmetoder, tilnæringsmåter, strukturer og strategier utformes på en måte som bidrar til at man kan overvinne barrierer og sørge for at det aktuelle alderstrinnet får undervisning der likeverd og deltakelse er i sentrum – i omgivelser som best ivaretar behov og preferanser. En inkluderende utdanning sier komiteen, innebærer gjennomgripende

prosesser som omfatter alle systemer og hvor myndighetene sørger for at «alle nødvendige ressurser settes inn i arbeidet med å fremme inkluderende utdanning, og at de nødvendige endringene blir innført og innarbeidet i institusjonenes kultur, politikk og praksis».

Praksis i dagens grunnskole er i alt for mange tilfeller klasser i verste fall med opp mot 30 elever og én lærer uten assistanse fra andre. Praksisen er et resultat av underfinansiering og mangel på ressurser og en kraftig motivator for kommune- og skoleledelse til å segregere mange elever med funksjonsnedsettelse. Situasjonen i dagens skole er 90 % inkludering i barnehagen, 70 % inkludering i barneskolen, 50 % ekskludering i ungdomsskolen og 70 % ekskludering i videregående skole.

For mange elever med funksjonsnedsettelse, og da særlig utviklingshemmede, er ambisjonsnivået lavt på deres vegne. De mangler læreplaner og reell opplæring i fag som matematikk og norsk. Alt for ofte vaffelsteking og opplæring i dagliglivets gjøremål gjennomgangstema i skolen. Praksisen er et resultat både av manglende fagkompetanse, og mangel på ressurser i opplæringen. Det fører til at elevene går ut av grunnskolen uten nødvendig basiskunnskap.

Universell utforming av nærskolen innen 2030

Manglende universell utforming av mange nærskoler forsterker utenforskapet og bidrar også til at funksjonshemmede ikke blir en del av det ordinære faglige og sosiale fellesskapet i oppveksten. Det finnes flere undersøkelser og kartlegginger av tilgjengelighet og universell utforming ved våre skoler. Hvilke indikatorer som benyttes og hvordan undersøkelsene foregår varierer. Anslagene for utilgjengelighet og universell utforming er derfor forskjellige.

Norges Handikapforbunds undersøkelse fra 2014 viser at 8 av 10 grunnskoler er utilgjengelige mens Kartverkets undersøkelse fra 2017 viser at kun 7 % av inngangspartiene er helt tilgjengelige for rullestolbrukere mens 26 % av inngangspartiene er utilgjengelige for personer med nedsatt syn¹. Veikart universelt utformet nærskole 2030, en strategi for oppgradering til universelt utformede skolebygninger innen 2030, er ennå ikke igangsatt. Visjonen om et likestilt arbeidsliv er avhengig av inkludering i skolen. Oppgradering av skolebygningene er en forutsetning. Tidsfrist i forskrift og øremerkede midler må på plass.

SAFO ber om at komiteen

- Legger inn en merknad hvor Stortinget ber Regjeringen at den gjennom lov og regelverk, og ved hjelp av prosjektmidler og øremerking, gir klare signaler om at forsterkede skoler/ enheter/ klasser ikke er veien å gå i norske kommuner.
- Starter gjennomføringen av «Veikart universelt utformet grunnskole 2023», og setter av **400 millioner i øremerkede midler** som start til nødvendig oppgradering til universell utforming av fysiske omgivelser i grunnskolen.

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/26633b70910a44049dc065af217cb201/anbefalingene-fra-fn-komiteen-norsk-versjon-7-mai-2019-med-ansvarlig-department-angitt.pdf> - side 2